

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Право на свобода и сигурност

Член 5 от Европейската конвенция за правата на човека

Канстантин Дзехтиару, старши лектор по Право, Университета в Съри,
Великобритания
гр. Велико Търново, 2014 г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.

- Важни термини
- Общ преглед на член 5
- Кога е законосъобразно лишаването от свобода? Член 5, параграф 1
- Причини за арест
- Предварително задържане: член 5, параграф 1, буква „с“ и член 5, параграф 3
- *Habeas corpus* член 5, параграф 4

План

- Арест или лишаване от свобода
 - Класически пример – затвор
 - Интензитет (Guzzardi срещу Италия, Austin срещу Обединеното кралство)
 - Липса на съгласие (Nielsen срещу Дания)
 - Условия на задържане

Важни термини

- ПРАВИЛО:
- Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода

ИЗКЛЮЧЕНИЯ

- а) законосъобразно лишаване от свобода по силата на постановена от компетентен съд присъда;
- б) законосъобразен арест или лишаване от свобода за неизпълнение на законосъобразно съдебно решение или с цел осигуряване на изпълнението на задължение, предписано от закона;
- с) законосъобразен арест или лишаване от свобода с цел да се осигури явяване пред компетентния съгласно закона орган по обосновано подозрение за извършено престъпление, или когато задържането обосновано може да се смята за необходимо, за да се попречи на лицето да извърши престъпление или да се укрие след като е извършило престъпление;
- д) лишаване от свобода на непълнолетно лице въз основа на законосъобразно решение, за да се осигури надзор с възпитателна цел или законосъобразно лишаване от свобода на такова лице с цел да се осигури неговото явяване пред предвидената в закона институция;
- е) законосъобразно лишаване от свобода на лице с цел да се предотврати разпространението на инфекциозни болести, както и на душевно болни лица, алкохолици, наркомани или скитници;
- ф) законосъобразен арест или лишаване от свобода на дадено лице с цел да се предотврати незаконното му влизане в страната или на лице, против което се предприемат действия за неговото експулсиране или екстрадиране.

Правилото и изключенията

Алгоритъм по член 5

Спомената ли е причината
за лишаване от свобода в
член 5, параграф 1?

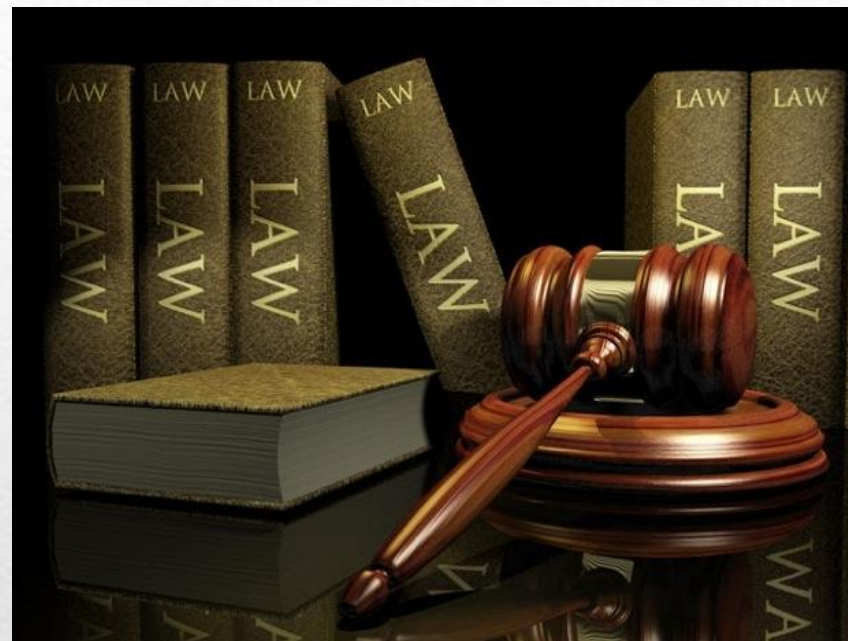
Да

Не

Дали лишаването от свобода
се е състояло в съответствие
с член 5?

Има нарушение

- Процесът на лишаване от свобода следва да е в пълно съответствие с националната процедура
- Националното законодателство трябва да е ясно
- Съдебната практика също трябва да е в съответствие с Конвенцията

Изискванията на члена относно националното законодателство

- Прилагането на член 5 започва, когато лицето бъде задържано, а не когато се подаде документацията

Член 5

- Законосъобразно лишаване от свобода по силата на постановена от компетентен съд присъда
 - Компетентен съд – *Ilasku и други срещу Молдова*
 - Присъда – *Stafford срещу Обединеното кралство*

Член 5, параграф 1, буква „а“

- Законосъобразен арест или лишаване от свобода за неизпълнение на законосъобразно съдебно решение или с цел осигуряване на изпълнението на задължение, предписано от закона
 - Пропорционалност *Vasileva срещу Дания*
 - Относими съображения:
 - Характер на задължението
 - Характерни черти на лицето
 - Продължителност на задържането

Член 5, параграф 1, буква „b“

- Лишаване от свобода на непълнолетно лице въз основа на законосъобразно решение, за да се осигури надзор с възпитателна цел, или законосъобразно лишаване от свобода на такова лице, с цел да се осигури неговото явяване пред предвидената в закона институция
 - Целта – *Воиатар срещу Белгия*

Член 5, параграф 1, буква „d“

- Законосъобразно лишаване от свобода на лица, с цел да се предотврати разпространението на инфекциозни болести, както и на душевно болни лица, алкохолици, наркомани или скитници
- Лишаване от свобода на душевно болни лица.
Условия:
 - Обективно поставена диагноза
 - Цел – защита
 - Обосновка
 - Подходящи условия

Член 5, параграф 1, буква „е“

- Законосъобразен арест или лишаване от свобода на дадено лице с цел да се предотврати незаконното му влизане в страната или на лице, против което се предприемат действия за неговото експулсиране или екстрадиране
 - 2 аспекта
 - Предотвратяване – *Saadi срещу Италия*
 - Лицата, търсеци международна закрила, могат да бъдат лишени от свобода
 - Подходящи условия
 - Експулсиране и екстрадиране
 - *Kolotrap срещу Белгия* (забавяне)

Член 5, параграф 1, буква „f“

- На всеки арестуван трябва незабавно да бъдат съобщени на разбираем за него език основанията за арестуването му и всички обвинения, които му се предявяват

Член 5, параграф 2

- На всеки арестуван трябва незабавно да бъдат съобщени на разбираем за него език основанията за арестуването му и всички обвинения, които му се предявяват.
- Това право НЕ включва:
 - Основания, изложени в текста на заповед или изобщо в писмен вид
 - Достъп до адвокат (освен ако лицето не може да разбере предоставената му информация)

Основания за арест

Съдържание

Общи
основания

Може да е ясно
от
обстоятелствата

Своевременност

Въпрос на
часове, не на
дни

Основания за арест

- Законосъобразен арест или лишаване от свобода с цел да се осигури явяване пред компетентния съгласно закона орган по обосновано подозрение за извършено престъпление или когато задържането обосновано може да се смята за необходимо, за да се попречи на лицето да извърши престъпление или да се укрие след като е извършило престъпление
- Всеки арестуван или лишен от свобода в съответствие с разпоредбите на параграф 1 с) на този член трябва своевременно да бъде изправен пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.

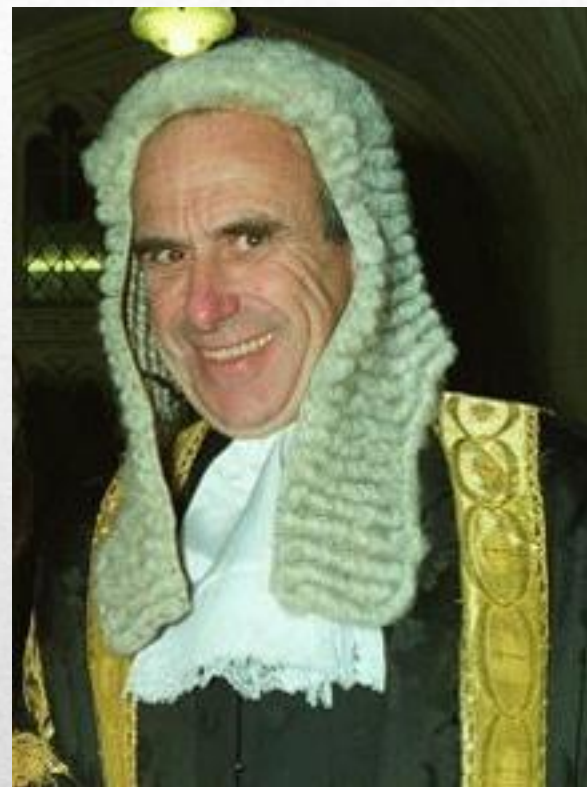
Предварително задържане: член 5, параграф 1, буква „с“ и член 5, параграф 3

- Основателни причини за задържане
 - Няма абсолютно правило – решава се отделно за всеки случай (основанията трябва да са относими)
 - Проверка за относимост и достатъчност
 - Опасност от укриване (не само тежестта на наказанието, но и други фактори)
 - Опасност от повторно извършване
 - Риск от потискане на доказателства
 - Тежестта на нарушението
 - Опасност от подчинение на свидетели
 - Опасност от таен сговор
 - Риск от оказване на натиск върху свидетели
 - Автоматичното задържане е несъвместимо с Конвенцията

**Предварително задържане:
член 5, параграф 1, буква „с“ и член 5, параграф 3**

- Съдия или друг съдебен служител
 - Независимост на изпълнителната власт и на страните
 - Безпристрастност – по-нататъшно въздействие върху процеса

**Предварително задържане:
член 5, параграф 1, буква „с“ и член 5, параграф 3**

- Своевременно
 - Четири дни и шест часа (заподозрян за терористична дейност: делото Brogan срещу Обединеното кралство) – нарушение
 - При по-малко опасни случаи – по-строги изисквания (максимум 4 дни в McKay срещу Обединеното кралство)
 - Brannigan и McBride срещу Обединеното кралство (дерогация по член 15)

**Предварително задържане:
член 5, параграф 1, буква „с“ и член 5, параграф 3**

- Процедура
 - Автоматичен преглед
 - Устно изслушване
 - По-малко строга от тази по член 5, параграф 4

**Предварително задържане:
член 5, параграф 1, буква „с“ и член 5, параграф 3**

- Гаранция
 - Размер на сумата – да се гарантира присъствието на обвиняемия по време на гледането на делото. Определянето на размер, достатъчен за постигането на това, би било нарушение на правото на освобождаване под гаранция.
 - Съображения:
 - Присъствие по време на гледането на делото
 - Потискане на доказателства

**Предварително задържане:
член 5, параграф 1, буква „с“ и член 5, параграф 3**

**ЗАПАЗЕТЕ
СПОКОЙСТВИЕ**

И

СПАЗВАЙТЕ

HABEAS

CORPUS

CORPUS!

- Всеки арестуван или лишен от свобода има право да обжалва законосъобразността на неговото задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.

***Habeas corpus*: член 5, параграф 4**

- Задължения на съдията:
 - Не бива да разглежда всеки аргумент, а да вземе предвид всички конкретни факти, на които се позовава задържаното лице
 - Проверка за обосновано подозрение
 - Преглед на условията на задържане

***Habeas corpus*: член 5, параграф 4**

- Процесуални гаранции:

- Трябва да е налице равенство на оръжията (равни процесуални възможности на страните)
- За задържане по член 5, параграф 1, буква „с“ процедурата трябва да отговаря на изискванията на член 6.
 - Това е особено валидно, ако задържането зависи от оценката на характера на задържания, на неговото психическо състояние и на общата степен на неговата опасност.

- Характерни черти

- Състезателно производство
 - Баланс между правата на защита и императивите на разследването
- Устно изслушване – във връзка с член 5, параграф 1, буква „с“ изслушването следва да е устно
- Правна помощ (изисква се, за да може член 5, параграф 4 да бъде ефективен)
- Незабавно решение (5 дни)

***Habeas corpus*: член 5, параграф 4**

Благодаря!

Въпроси?
